Art. 36 onzer belijdenis getuigt daar o. i. van.

Dat zij zich aan deze beide niet ontworsteld hebben, is, zooals van achteren bleek, tot ontzettend nadeel voor haar geweest. Op rekening daarvan toch moeten de Kerken der hervorming in ieder geval, voor een zeer groot deel, schrijven . . . hare spoedige en steeds toenemende verbastering.

In latere tijden is het, althans onzen Kerken, Gode zij dank, duidelijk geworden, dat volkskerken en dat de invloed van de Overheid, gelijk die was, niet in overeenstemming zijn met de bedeeling des Nieuwen Verbonds, en dus niet met den wil en het Woord onzes Gods.

En het is daarom, dat wij ons in betrekking tot het gebruik maken van Academiën voor de opleiding tot den dienst des Woords niet uit het veld laten slaan, door bewijzen uit de historie en de Kerkenorde *dier* tijden.

Wij meenen veeleer, dat er recht en reden is ze te corrigeeren. Trouwens, dat is dan ook aanvankelijk reeds geschied. Daarenboven moet en zal ieder eerlijk man het hierin met mij eens zijn, dat hetgeen na lange deliberatiën, dus wel bewust, allerplechtigst overeengekomen is, *als met de Kerkenorde voor ons*, daarna, *om* en met het oog *op de Kerkenorde*, niet kan en mag verbroken worden.

Nog eens zeg ik: onheilig spel zou het dan geweest zijn, als met de Kerkenorde voor ons, zaam te verklaren: »*Dat de Kerken geroepen zijn eene eigene Inrichting tot opleiding harer Leeraren te hebben, ten minste wat de godgeleerde vorming betreft.*"

Doch gelukkig was van dit onheilig spel schijn noch schaduw op de Middelburgsche Synode. Integendeel, de Theologische School is er op benijdenswaardige wijze verbeterd. Maar wat de historie, m. a. w., de geschiedenis der Kerken betreft, zij leert ons, dat de Kerken op hare hoede moeten zijn, ja, dat de beste waarborgen in betrekking tot de opleiding harer Leeraren moeten gezocht en, verkregen zijnde, behouden worden.

De Kerken zelven, aan wie het bewaren van het pand van de waarheid, zooals zij in Christus is, door den Heere is toebetrouwd, bieden uit kracht daarvan de beste waarborgen. Hij, wien iets toebetrouwd is, heeft uit den aard der zaak het diepste besef van verantwoordelijkheid, alzoo ook het meest wakend oog, en de meeste behoefte om getrouw bevonden te worden; en in dien weg en dientengevolge in de eerste plaats de genade en den bijstand des Heeren te verwachten.

Ik weet wel, dat men hiertegen de opmerking maakt, dat de Kerken dat immers kunnen doen, als door haar een- en andermaal geëxamineerd wordt.

Maar ik weet ook, dat de Kerken, wanneer zij dan afwijkingen ontdekken, geen zekere en afdoende macht bezitten om die te stuiten en onmogelijk te maken; en daarenboven op die wijze zonder Leeraren en zonder eene Inrichting, die voor haar leeft en arbeidt zouden kunnen geraken.

Waar nog bij komt, dat de Kerken, als zij ten dezen in den nood zitten, allicht meer water in den wijn doen, dan wenschelijk is en door haar zou gedaan worden, indien zij evenwel wetenschappelijk opgeleide Leeraren konden krijgen en mitsdien van de Inrichting niet afhankelijk waren, of daarover alle zeggenschap hadden.

Daarenboven leert ons de geschiedenis van vroegere en latere tijden, dat de ketterijen over het algemeen niet in de eerste plaats uit het volk opkwamen, maar wél uit de Academiën en uit de Scholen voor Hooger Onderwijs.

Dat de Overheden en ook de particulieren, indien van hen het Onderwijs uitgaat, daarvoor niet het oog hebben en tot waken er voor niet *die* roeping gevoelen, welke de Kerken hebben, ligt m. i. ook voor de hand.

Wijst men mij hier tegenover op de Inrichtingen, die van de Kerken uitgingen en gaan, en desalniettemin van de waarheid Gods afweken, dan stem ik natuurlijk toe, dat dit plaats had en nog plaats heeft. Doch ik merk op mijne beurt daartegen op, dat door mij nooit beweerd is en nog niet beweerd wordt, dat de Kerken de afwijkingen absoluut voorkomen; immers ik weet goed, dat zij zelven verbasteren kunnen. Absolute waarborgen hebben wij alleen in den Heere, onzen God. Maar in de Kerken zelve hebben wij, zooals nu en altijd door mij beweerd is, de beste en de meeste waarborgen ter bewaring van hetgeen tot haar leven en welstand onmisbaar is; en als de Heere God ons de beste waarborgen gegeven heeft, moeten *wij* die niet van de hand doen.

Doch, dat de Kerken geen particuliere Opleiding *mogen* hebben, is door mij nooit ingezien en geregd.

Duidelijk blijkt hieruit, dat er over en weer nog zekere onklaarheid is, waardoor het niet gelukt elkander op het hoofdpunt te verstaan.

Doch dit is niets.

Waar in zoo ernstigen geest en op zoo rustigen toon geschreven wordt, als Ds. Littooy dit in zijn vlugschrift deed, is de weg vanzelf gebaand, om ter geschikter ure het debat niet slechts nogmaals op te vatten, maar nog dieper door te zetten.

Buitenland.

Christenvervolging in Rusland.

(Vervolg.)

Dat de Duchobarzen niet altijd de behoorlijke maat hielden in hun tegenstand tegen de macht der Overheid die hen dwingen wilde de wapenen te dragen en hen verlaagde te straffen over het verbranden van hun geweer, blijkt uit het volgende:

De Overheid hield het er voor, dat de menschen, die in grooten getale waren saamgekomen, om door vuur hunne wapenen te vernietigen, in opstand waren geraakt. Zoo werden dan twee bataillons infanterie uit Alexandropol en tweehonderd kozakken uit Ardakan ontboden.

Nu werden er boden gezonden dat alle leden van de nederzettingen der Duchobarzen zich naar Bogdanowka moesten begeven, om zich voor den gouverneur te verantwoorden. Sommigen gingen er heen, maar de meesten vereenigden zich in gemeenschappelijk gebed. Tot de verzamelde menigte kwam opnieuw hetzelfde bevel. Daar zij besloten hadden, geen Overheid maar alleen God te gehoorzamen, gaven de ouden ten antwoord: «Wij doen in dezen tijd onze gebeden en willen, vóór deze geeindigd zijn, nergens heengaan; wanneer de gouverneur ons zien wil, moet hij maar tot ons komen. Wij zijn duizenden en hij is alleen." De boodschapper verwijderde zich, en de Duchobarzen gingen voort psalmen te zingen. Een tweede bode ontving hetzelfde antwoord; men zong verder, maar besloot te gelijk, wanneer het gebed geeindigd was, gemeenschappelijk naar den gouverneur te gaan om te vragen wat hij begeerde. De godsdienstoefening was echter nog niet afgeloopen, toen de uitgezette wachten meldden, dat er kozakken in het gezicht waren.

De Duchobarzen vereenigden zich tot eene opeengedrongen massa. Aan het hoofd der kozakken was een commandant, die, toen hij de aaneengesloten menigte naderde, hoera! riep en met zijn honderd man zich op de Duchobarzen wierp. De kozakken hieuwen er blindelings op in, en lieten de Duchobarzen door hun paarden vertreden, zoodat degenen, die vooraan stonden, jammerlijk mishandeld, zij, die zich in het midden bevonden, door het gedrang bijna doodgedrukt werden.

Langen tijd sloegen de kozakken hen, totdat de commandant beval: »marsch! allen naar den gouverneur." Toen zeiden de ouden tot hem: »Waarom hebt gij ons dat niet dadelijk gezegd? Wij maakten ons al gereed om te gaan. Waarom hebt gij ons laten slaan?" »Zoo, wilt ge nog praatjes maken ook," schreeuwde de commandant, en andermaal wierp hij zich met zijn kozakken op de Duchobarzen, die met hunne uit leder gevlochten zweepen werden afgeranseld. Enkele kozakken wilden niet aan de mishandeling deelnemen en sloegen met hunne zweepen in de lucht. Toen de wachtmeester zulks bemerkte, meldde hij het den commandant, die den weerstrevenden toevoegde: »Gij bedriegt den Czaar", en hen met de zweep in het aangezicht sloeg.

Eindelijk hield de mishandeling op en ging men naar den gouverneur. De vrouwen gingen mede, doch de kozakken wilden dit verhinderen en riepen, dat zij de vrouwen daarbij niet noodig hadden. Dezen verklaarden, dat zij hare geestelijke broeders overal zouden volgen. De commandant liet ze met de zweep slaan; toen riepen de vrouwen, dat men haar in stukken mocht houwen, maar dat zij toch zouden medegaan. Toen lieten de kozakken van haar af. Onderweg zongen de Duchobarzen een psalm; de commandant verbood het hun en liet zijne kozakken de schandelijkste liedjes zingen. Toen men in de nabijheid van Bogdanowka kwam, liet de commandant, op het zien van het rijtuig van den gouverneur, bevelen »de mutsen af!" De ouden antwoordden hem: »Waarom zouden wij de mutsen afnemen? Wanneer hij tot ons komt en ons begroet, zullen wij weten, hoe zijn groet te beantwoorden. Het is toch mogelijk, dat hij ons niet groet, en waarom zouden wij dan de mutsen afnemen?"

De commandant riep hoera! en gebood den kozakken op de Duchobarzen in te slaan. Dezen gehoorzaamden, zoodat het gras, waarop de menigte stond, roodgeverwd werd met bloed.

De gouverneur kwam aangereden, en toen deze zag hoe de Duchobarzen er uitzagen, zeide hij tot den commandant: »Waarom slaat gij deze lieden? Dat heb ik u toch niet bevolen." De aanvoerder antwoordde: »Ik beken schuldig te zijn, Excellentie", en liet niet meer slaan.

De gouverneur ging verder naar Bogdanowka om daar de lieden te hooren, die geen deel genomen hadden aan het gemeenschappelijk gebed. Hij begon hen verwijtingen te doen, maar toen haalde een van hen, met name Fedor Michailow Schljachew, zijn rood soldatenbiljet te voorschijn, gaf het den gouverneur en verklaarde niet meer te willen dienen. De gouverneur maakte zich toen zóó boos op den man, dat hij een stok nam en persoonlijk op hem losranselde. Toen verklaarden ook de andere lieden, dat zij niet meer wilden dienen en zich in geen enkel opzicht naar de regeering zouden voegen. De gouverneur beval, dat de kozakken de geweren uit de foedralen zouden nemen. Toen zij zagen, dat zij op hen schieten zouden, riepen de Duchobarzen, zich op hun knieën werpend: »God vergeve u, God vergeve ons". Toen liet de gouverneur de geweren terzijde leggen en beval de lieden met zweepslagen te tuchtigen.

Nadat zij in Bogdanowka aangekomen waren, werden de woonplaatsen van allen opgeschreven, waarop de lieden naar huis konden gaan.

Daarop werden bij de kolonien der Duchobarzen kozakken ingekwartierd. Wat dit in heeft, kan men zich indenken, wanneer men weet, dat de ingekwartierden het recht krijgen, om over het goed der lieden te beschikken, en in het dorp als in een vijandig land om te springen. Een tweehonderdtal kozakken werd aldus over de koloniën der Duchobarzen losgelaten, die alles medenamen wat hun goeddacht; en als er iets niet naar hun zin was, sloegen zij met de zweep. Wanneer iemand hen niet groette, werd er maar weder opgeslagen. Er kwamen zelfs gevallen van het schenden van vrouwen voor; maar de Overheid trad niet tusschenbeide.

Ten slotte ging men de Duchobarzen noodzaken, om hunne woonplaatsen te verlaten. Wanneer een gezin een bevel kreeg om te verhuizen, werd slechts een tijd van drie dagen toegestaan om op te breken. In dien tijd moest alles geregeld en behoorde alle goederen te worden verkocht. Soms konden de lieden geen 10de deel van het geld voor hun goed maken, dan anders het geval zou geweest zijn, zoodat zij zoo goed als geruineerd werden.

Ofschoon wij de houding der Duchobarzen niet kunnen en ook niet willen verdedigen, meenen wij toch, dat de Russische regeering al te onmenschelijk tegen deze lieden is opgetreden.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

BIJ GROOTMOEDER.

III.

Intusschen, »fijn" of niet, de oude vrouw was bij de kinderen hartelijk bemind. Walter zat, hoe woelig hij anders ook was, heel stil te luisteren als grootmoeder voorlas of vertelde, en Ellen zei soms als 't uit was: »Toe, grootmoe, vertelt u nog wat." Kortom, die drie waren de beste vrienden van de wereld. Daarin nu lag een voordeel, waar althans twee van de drie toen nog volstrekt geen begrip van hadden. De oude vrouw namelijk bracht zoo ongemerkt in haar kleinkinderen de kennis van hetgeen God in Zijn Woord ons zegt. De kinderen hadden wel op school ook daarvan gehoord, schoon niet veel. Maar in een gezin als waaruit zij kwamen en in hun omgeving zou van hetgeen zij op school uit den Bijbel leerden allicht weinig zijn achtergebleven. Doch grootmoeders verhalen en evenzoo wat zij daar nog aan toevoegde kwamen nu kostelijk te pas, om aan te vullen wat ontbrak en wat er was te behouden. Temeer daar grootmoe er met haar gansche hart bij was, en over den Bijbel niet sprak als over een les jaartallen of zoo iets, dat een kruis is voor meester en leerling beiden. Als iemand verhaalt uit de volheid en met de liefde van zijn hart, dan vertelt hij of zij altijd goed en dikwijls heel mooi, al is zoo iemand dan ook niet zoo knap als een schoolmeester, die zooveel dikke boeken heeft uitgeleerd. Wel was de kennis die de kinderen opdeden niet de hoofdzaak, wijl die meest slechts tot hun verstand kwamen, maar toch was er een begin van wat goeds. De kennis maakt ons niet zalig, maar zonder kennis zalig te worden is ook onmogelijk.

Zoo had Walter dan bij grootmoeder nog meer opgedaan dan hij zelf wist. Thans was, gelijk ik u verteld heb, de tijd gekomen dat hij van school ging. De vraag was nu wat hij worden zou. Vader had een plan en Walter ook en de vele vrienden ook. We zullen zien wie zijn zin kreeg.

Zooals ik zei had vader Smith gewenscht dat zijn zoon hem, als het schoolgaan voorbij was, in zijn werk zou komen helpen. Walter had daar wel wat tegen, en zou liefst met het eerste het beste schip in zee zijn gegaan; doch vader en moeder beiden beduidden hem, dat dit voorloopig althans niet ging.

Zoo werd dan de knaap vaders helper in de herberg. Aan bezigheid en afleiding ontbrak het dus niet. Er waren vaten met drank af te tappen, flesschen en glazen te spoelen of te vullen. De gelagkamer moest elken dag opgeruimd en eens in de week schoongemaakt; er diende zand op den vloer gestrooid, en onder dit alles moesten natuurlijk gedurig en bovenal de klanten worden bediend. Zoo kon Walter in velerlei meehelpen. Toch deugde dit leven niet voor hem, gelijk eigenlijk voor niemand. Want welbeschouwd was het geen vak of ambacht dat hij leerde; althans *dat* beduidde bitter weinig. Ook wist men wel eens b. v. 's morgens met den leegen tijd geen raad, en dan weer was het, meest in den avond, zoo druk met gasten, dat zelfs de huisvrouw kon komen helpen en Walter laat moest opblijven, hoeveel slaap hij ook soms kreeg.

Voor een jongen als Walter was daarbij het werk dat hij te doen had, al liet het hem meer vrijheid dan op school, allesbehalve aantrekkelijk, en dit temeer, wijl hij, weer anders dan op school, nooit kon berekenen, hoe lang hij zou hebben te werken. Flesschen en kruiken spoelen, kurken inslaan, een vat leegen, 't was alles voor Walters levendigen onrustigen geest een ware kwelling. Ongelooflijk groot was 't getal flesschen en glazen die hij brak, kurken die hij bederf, boodschappen die hij vergat enz. Natuurlijk leek dit vader volstrekt niet, en was veel knorrens en brommens van deze slordigheid het gevolg. Doch vader dacht: 't zal nog wel komen, en moeder zei: »al doende leert men. Walter is ook nog zoo jong. De wilde haren zullen mettertijd wel uitvallen."

Evenwel een half jaar verliep er, maar van dat uitvallen viel nog niet veel te bespeuren. Wel echter merkten vader en moeder, die beide scherp toezagen, iets anders op, dat hun evenmin of nog minder bevicl dan Walters achteloosheid en gebrek aan ijver.

Onze jonge vriend begon namelijk zoo nu en dan een taal uit te slaan, die men wel gewoon was van ruwe zeelui, en dan nog meest als zij beschonken waren, te hooren, maar die in den mond van kinderen zelden gevonden en ook in het huis van Smith, buiten den drankwinkel, nooit vernomen werd. Toch was 't geen wonder dat een jongen, die avond aan avond, tot Zondags toe, in het gezelschap was van vloekers en drinkers en van veelal ruwe lieden, die echter als gezegd hem wel lijden mochten, ongemerkt hun taal en hun manieren overnam. Niet dat de bezoekers van de herberg van nature slechter waren dan andere menschen, maar zij leefden buiten God in de wereld en vonden in haar hun vermaak. Aan wal zijnde, namen zij het er van, en waren meer ruw onder elkander dan jegens anderen. Doch in de herberg, waar zij, die veelal geen vast tehuis hadden, zich als 't ware thuis voelden, spraken en deden zij volkomen naar 't hun lustte, en Walter kon zijn eerste leerschool al voor geen slechtere verruild hebben dan die in de herberg, waar dronkemanstaal en zedelooze, liederlijke praat telkens tot zijn oor, en ook verder doordrongen.

Daarbij echter kwam nog iets dat de ouders bezorgd maakte. Reeds meermalen had Smith meenen te bemerken, dat van zijn sterke drank een weinig op onnaspeurlijke wijs was verdwenen. En daar nu niemand dan hij en zijn zoon bij den voorraad kwam, viel vanzelf de verdenking op Walter. 't Duurde dan ook niet lang of vader kwam tot een onaangename ontdekking. Onder 't bed van Walter vond hij een flesch met jenever, waaruit blijkbaar reeds vrij wat gebruikt was. Nu werd alles duidelijk, en Walter beliep een bestraffing, zoo gevoelig, dat het hem nog een week daarna heugde.

Toch was het — dat moesten vader en moeder zelf erkennen — niet onbegrijpelijk, dat Walter, die telkens anderen zag drinken, en ook wist dat vader graag zag dat er veel gedronken werd, zelf ook eens ging proeven — hoe streng hem dit ook was verboden. Want al leefde Smith van de goede winst, die het drinken hem opbracht, toch was hij te wijs om niet te zien hoe zijn klanten, en juist de beste, zich toch eigenlijk door hun dronkenschap gelijk maakten aan beesten, en het ook nooit in de wereld ver brachten. Daarom wilde hij dan ook tot geen prijs, dat zijn jongen een drinker zou worden. Trouwens, zelf gaf hij 't voorbeeld. Beschonken zag men hem nooit. Hij wist wel, dat zijn mooie winkel en al 't goede 't welk hij meer bezat, er niet gekomen of spoedig weer weg zouden zijn, als hij niet altijd in staat bleef een schelling van een stuiver te onderscheiden en brandewijn van port.

Toen nu een jaar verloopen was en het, ondanks alle vermaningen, met Walter van kwaad tot erger ging — want het slechte voorbeeld rondom hem was te sterk — besloot vader Smith er een eind aan te maken. Hoe hij dit deed zullen we straks zien.

AAN VRAGERS.

B. De kleinste staat in Europa is het vorstendom *Monaco*, in Zuid-Frankrijk, dat $^1/_2$ vierk. geogr. mijl groot is en 13000 inwoners heeft. Het grootste rijk is *Rusland*, dat 98000 van de genoemde mijlen beslaat en daarop 88 mill. inwoners telt. (Het gebied in Azië is daar niet bij gerekend).

Met verdere vragen nog eenig geduld.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken

BEROEPEN: Gouda, R. P. H. Rudolph, te Leiden. — Nes en Wierum en Hattum (Fr.), H. Thomas, cand. a/d V. U. te Hoogeveen. — Doesburg, C. A. Renier, te Amsterdam. — Enkhuizen, L. van der Valk, te Scheveningen A. — Bierslingge (cl. Goes), L. G. Goris, te Veenwoudsterwal, (cl. Kollum).

BEDANKT: Tiel, E. C. B. van Herwerden, te Brielle. — Kamerik, Joh. S. Langen, te Oldebroek. — Gaastmeer c.a., R. H. Pel, te Schraard. — Rinsumageest c. a., C. W. E. Pioos van Amstel te Zwolle B.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Vrouwendorp (cl. Middelburg), H. G. Rozenboom, te Elkerzee (cl. Zierikzee). — Overschie, W. van Slooten, te Rouveen c. a. Colijnsplaat, J. de Visser Nz. te Brakel. — Rozenburg, M. A. van Rhijn, te Wageningen. — Doeveren en Genderen, Th. Ch. Frederiks, te Lathem. — Rotterdam (vac. v. Veen) C. B. Oorthuys, te Katwijk aan Zee, vacature Laan) L. J. van Apeldoorn, te Jutrijp en Hommerts. — Geertruidenberg (toez.) G. A. Loicama te Boskoop c. a. — Hautum W. van der Bijtel, Te Makkum. — Enter, G. Bruna H.Mz., te Buurse. — Fijnaart en Heiningen, J. Zweedijk, te Noordeloos.

AANGENOMEN: Denekamp, W. T. J. Brouwer Hz., te Westernieland. — Needs, L. M. de Boer M.Lz., te Britswerd c. a. — Beilen, J. R. Slotemaker de Bruine, te Hauterwijk.

BEDANKT: Numansdorp, L. Balk, te Rumpt (gem. Deil). — Zevenhuizen, J. Wartena, te Vleuten en de Haar.

Ingezonden Stukken.

Voor de vele bewijzen van deelneming in ons zoo smartelijk verlies, betuig ik, mede namens mijne kinderen, hartelijken dank.

Mevr. de Wed. A. O. SCHAAFSMA—BAUD.

Amsterdam, 5 Febr. 1897.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat,
No. 157,
AMSTERDAM.

Bij GEBRS. HUGE, te *Rotterdam*, zal, bij genoegzame deelneming, verschijnen:

DE BRIEF
van den H. Apostel Paulus aan die van Ephese verklaard en toegepast,
DOOR
PETRUS DINANT,
in zijn eerw. leven getr. Bed. des Goddel. Woorde te Rotterdam.
Compleet in 3 deelen *f* 12.50.
Prospectus en proefblad op aanvrage te bekomen.
De uitgevers garandeeren de inteekenaars, dat dit werk door hen binnen de eerstvolgende 10 jaren niet in prijs zal verminderd worden.

Verschenen bij den **Boekhandel**, voorheen HÖVEKER & WORMSER, Amsterdam:
F. LION CACHET,
Een jaar op reis in dienst der Zending.
Met 90 ILLUSTRATIËN en KAARTEN.
Prijs f 5.25.
In franken stempelband f 6.75.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer L. C. Cnopius te Ittersum *f* 160; van de dames M. N. en W. IJ. te B. *f* 3; door den heer P. Vermeer te Baambrugge *f* 37.50; door Ds. J. Hartwigsen, uit Harmelen *f* 18, uit Zegveld *f* 16.50, uit Vleuten *f* 7.50, uit Kamerik *f* 1, samen *f* 43; door Ds. A. L. Ruijs te Serooskerke *f* 52.50; door den heer G. Schimmel te Amersfoort *f* 1; door den heer A. S. J. Dekker te Goes *f* 2.50; door den heer F. Kuiper te Hilversum *f* 1; door den heer G. J. Knottenbelt te Voorthuizen *f* 80.50; door den heer J. H. Ubbink te Doesburg *f* 22; door den heer H. T. Lyberse te Arnhem afrekening *f* 12; door den heer B. de Die Jr. te Oostburg *f* 20, 1895/1896; door den heer J. Hartkamp te Maasluis uit Maasland *f* 115; uit Rozenburg *f* 12; door den heer Ph. de Wolff te Sneek *f* 155-37½.

Aan Collecten: (voor de Theologische faculteit).

Van de Geref. kerk te Tiel *f* 21,92½; van idem te Beverwijk *f* 6,86; van idem te Velzen *f* 10,18½; van idem te Almkerk *f* 17,82; van idem te Dussen *f* 4,05; van idem te Meeuwen *f* 1,70; van idem te Sleeuwijk *f* 2.40; van idem te Werkendam A *f* 8,90; van idem te Arnhem A *f* 14,15.

Aan Schenkingen:

Door Ds. J. H. Donner te Leiden, van N. N. te Pretoria (Zuid Afrika) *f* 60; door Prof. Dr. A. Kuyper voor de Theol. faculteit *f* 10.

Voor de Medische Faculteit:

Door Ds. J. H. M. G. Wolf, van de Meisjesvereeniging te Maasland *f* 2,25.

Voor het Studiefonds:

Door den heer Johs. de Jongh, van de 2½ Cts. Vereeniging te Haarlem *f* 7,88; van den heer A. Ph. R. C. Bn. v. B. v. W. halfjaarl. praebende *f* 39,20.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

AANGEKOMEN
92
Story & Clark
ORGELS
waaronder de zoo enorm gevraagde stijlen 71, 91 en 101 van resp. *f* **175,** *f* **195** en *f* **210.** 2-spel, 2 koppel., *Vox Humana*, 2 kniezw. en 11 reg.
200 stuks doorloopend in voorraad.
BREEBAART's ORGELHANDEL,
DAMRAK 22,
bij het Centraal-Station te Amsterdam.
Laagste doch vaste prijzen.
Vraag de nieuwe CATALOGUS.

Wegens vertrek voor den meestb. te koop:
DE HERAUT,
van nº. 457, 26 Sept. '86, tot nº. 857, 27 Mei '94, bev. de heele cat., art. over het st. van '69, het coll. stelsel enz., geb. in 3 bdn, met leêren ruggen. Br. fr. aan het postk. te *Oud-Alblas*, onder lett. W.

Bij **W. VAN OOSTEN**, te **Maasland**, verscheen de **4de druk:**
HANDLEIDING
bij het onderzoek der Bijbelsche Geschiedenis,
DOOR
J. LOCK.
Prijs. . . . . 25 Cent.
Na ontvangst van het bedrag wordt 1 Ex. **franco** toegezonden.

Heden verscheen:
ACTA
DER
GENERALE SYNODE van de GEREFORMEERDE KERKEN in NEDERLAND,
gehouden te Middelburg, van 11 Aug. tot 4 Sept. 1896.
Prijs f 2.25.
Leiden. D. DONNER.

IS VERSCHENEN:
OOSTERSCHE LICHTSTRALEN
OVER
Westersche Schriftbeschouwingen.
REDE,
bij het overdragen van het Rectoraat, den 7den December 1896.
door M. NOORDTZIJ,
Hoogleeraar aan de Theol. School te Kampen.
Prijs 70 Cent.
KAMPEN. J. H. BOS.

Verschenen bij den **Boekhandel**, voorheen HÖVEKER & WORMSER, Amsterdam:
Dr. A. SCHREIBER,
HET WERK DER RIJNSCHE ZENDING
IN NEDERLANDSCH OOST-INDIË.
Met een woord vooraf van
J. P. G. WESTHOFF.
Met 29 Illustratiën.
Prijs f 0.30; per 100 exemplaren f 25.—.

P. VAN EIJK.
Firma JOHANNES KRAMER & Co.,
DAM 15—17, AMSTERDAM.
Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO ½ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

ENCYCLOPÆDIE
DER
Heilige Godgeleerdheid,
DOOR
Dr. A. KUYPER.
Drie Deelen, ingenaaid f 16.75; in drie halflederen banden f 21.25. (Losse banden per stuk f 1.—).
De Uitgever,
Amsterdam. BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser.

De *Eerste Serie* van de Goedkoope Uitgave van
Dr. A. KUYPER's Werken
BEVAT DE VOLGENDE DEELEN:

VOOR EEN DISTEL EEN MIRTH.	à *f* 0.60,	gebonden	*f* 0.90
HONIG UIT DEN ROTSSTEEN, Deel I.	» » 1.50,	»	» 1.90
UIT HET WOORD, Deel I.	» » 1.75,	»	» 2.25
Idem, » II.	» » 1.75,	»	» 2.25

Al deze deelen zijn gebonden in nette uniformbanden.
De Uitgever
Amsterdam. BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. Arend & Zonen.